san tan ni filanan — nimòrò 133
marisi kalo — san 1983
bp:24 - bamakò (mali)
telefòn : 22-21-04 ccp : 0155
dòròmè 5
kibarudilalaw kuntigi : amadu ganyi kantè

kibaru

a bè bò kalo o kálo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

mara kèlèli bè sen kan

mara ye bana min ye, dògòtòròw delila k'o jira, k'a sèbèn kibaru nimòrò 74 kònò, ko :
"mara ye ntumu dòw nò ye. a ntumuw bè kuruw de kònò, kuru minnu bè maratòw la. o ntumuw fana bè ntumu misèn caman wolo, minnu bè jènsèn farikolo wolo kòrò. olu de bè kè sababu ye, maratòw b'u gènyè tuma bèe. o ntumu misèn fana mana se mògò nyè ma, nyè bè tinyè, k'a daminè su rò fiyen na, ka a laban fiyen yèrè de ma.

fèn min bè o ntumu lase mògò ma sa, o ye dimògònin de ye, min bè maratò cin, ka ntumu kisè ta a joli kònò, ka taa mògò kènè cin, ka ntumu kisè lase o ma. o dimògònin bè sòrò ji woyotò de la, i n'a fò, kòji ni baji la. o de y'a to, dugu minnu sigilen bè ba ni kòw da la, maratò ka ca olu de kònò."

mara kèra sababu ye, fiyentò ka caya Mali yòrò dòw la, ani Afiriki jamana caman na. n'a dun ma kèlè, k'a ban pewu, dò de bè fara fiyentòw kan ka taa a fè.

mara ka kan ka kèlè cogo min, o kofòra dinyè ka kènèyakow nyènabò yòrò fè. a jirala k'a fò ko jamana kelen si tè se ka mara kèlè k'a ban n'a yèrè ka fèerèw dama ye.

mara kèlè jèkulu

o de kosòn, mara kèlè jèkulu dò sigira sen kan, jamana wolonwula bè min na, n'olu ye Gana, ani Konowari, ni Otiwalita, ni Senegali, ni Ganbi, ni Ginebisawo, ani Mali. o jèkulu ka nyògònye dò kèra Bamakò desanburu kalo tèmènen.

o nyògònye sen fè, a jirala ko jèkulu in y'a ka baara daminè kabini san 1974, k'a nyèsin kòrònyanfan yòròw ma, i n'a fò, Gana, Nizeri, Togo, Bènèn, Otiwalita, Konowari, ani Mali yòrò dòw (Banjagara).

san segin ninnu kònò, u ye baara sèbè kè, ka dimògòninw kèlè cogo bèe la : awiyòn bè ka wuli, k'i to san fè ka dimògònin faga fura seri badaw ni kòdaw la ; mobili bè ka boli-boli jamana fan bèe, ka fura kè dimògòninw sigi yòròw la ; mògò bè taama i sen na, ka o fura lase kungo kònò yòrò bèe la, dimògònin delila ka sòrò yòrò minnu na.

o nyògònye sen fè, an ka kènèyakow minisiri Ngolo Tarawele fana ye kuma ta. (a tò bè nyè 2 la)

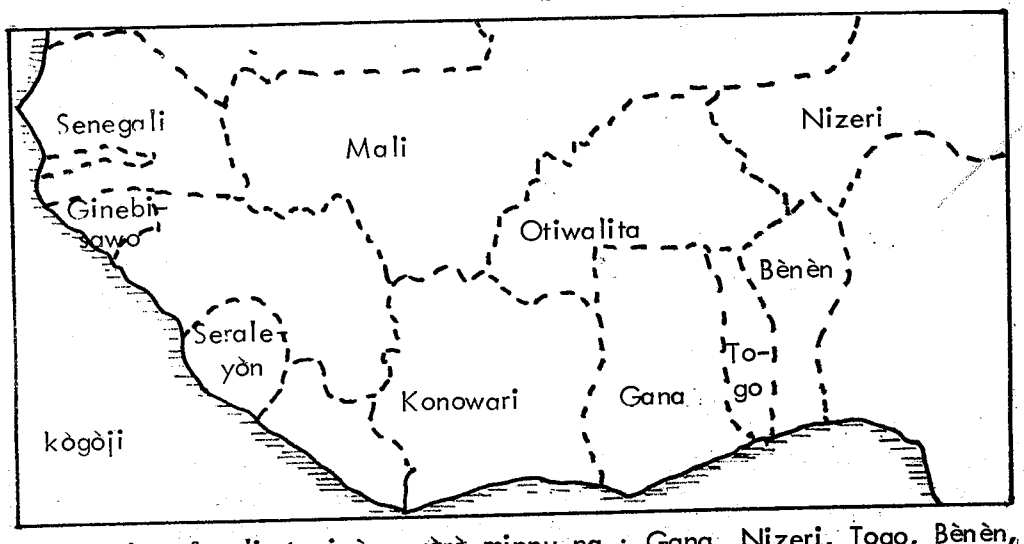

dimògòninw fagali daminèna yòrò minnu na : Gana, Nizeri, Togo, Bènèn, Konowari, Mali kòrònyanfan, Otiwalita.
a ma daminè yòrò minnu na : Mali tilebin, Senegali, Seraleyòn, Ginebisawo.

mara kèlèli bè sen kan

minisiri Ngolo Tarawele ka kuma

a y'a jira k'a fò ko baaraba min kèra, o nò yera ka ban : yòrò caman bè yen, i n'a fò badafèlaw ni kòdafèlaw, o yòròw dugukolo ka nyi kosèbè, sènèfèn bèe bè sabati yen fo ka mògò wasa. nka, mògò tun mana sigi yen ka sènè kè, dimògònin ninnu bè i cin, ka mara bila i la, fo k'i n'i denw kè fiyentò ye. o kèra sababu ye, mògò ye yen bila, ka o yòròw lankolon to.

an dun bè bi min na, dimògònin dògòyara yen kosèbè. mògò bè se ka taa sigi o badaw n'o kòdaw la, ka san caman kè sènè la, bana t'i minè tugun.

o
o o

nka, o baara nyèlen n'a ta o ta, Ngolo Tarawele y'a jira fana ko hali bi, ko dòw bè yen, minnu bè se ka baara nyuman kèlen tinyè.

- a fòlò ye dimògònin kura nali ye yòrò furakèlenw na. a kòlòsira ko dimògònin ninnu tè to yòrò kelen na : dòw yèrè bè bò u sigi yòrò fòlò la, ka taa kilomètèrè 400 nyògòn kè ka sigi yòrò kura nyini. n'an y'an miiri o la, an n'a dòn ko dimògònin fagali mana dan yòrò kelen kelen ma, o baara tinyè ka di. bawo, dimògònin dò wèrèw bè se ka bò yòrò furakèbaliw la, ka wuli ka na sigi yòrò furakèlenw na, ka bugun, ka mògò cin, ka mara jènsèn yen ko kura.

o miiriya kònò, minisiri y'a nyini jèkulu fè, mara kèlèli daminèna yòrò fòlò minnu na, o baara kana dan o yòròw ma. n'an t'a fè mara kèlèli in ka kè sègèn gansan ye, dimògònin ka kan ka silatunun yòrò bèe. o kama, kabini sisan, dimògònin faga baara ka kan ka daminè tilebinyanfanfèla fana la, i n'a fò, Mali, Senegali, Seraleyòn, ani Ginebisawo, fo ka taa se kògòji da ma.

n'o tè, ka dimògònin to o jamana yòrò dama dòw la, mògò si tè se k'a fò ko i kisira mara ma pewu, ko dimògònin tèna se tugun k'i cin, ka bana in bila i la.

- a filanan ye min ye, fura min bè kè ka dimògònin faga, a kòlòsira k'a fò ko dimògònin suguya dòw bè yen, o fura tè se k'u faga. o fana ye fèn ye, min bè se ka baara kèlen tinyè.

o kosòn, minisiri ko nyinini ka kan ka kè, ka fura dò wèrè sòrò, min bèna se ka dimògònin suguya bèe faga, k'a bèe ban.

bèn kèra min kan

kuma caman fòra nyògònye in na. dòw y'a jira ko baara kèta ka ca, o musakaw ka bon, ko wari min bè jèkulu bolo mara kèlèli kama, o wari tèna se ka o baara bèe kè k'a ban.

o kosòn, jèkulu mògòw ko sanni baara kura ka daminè, baara min bè sen kan kabini san 1974, o de ka kan ka dafa fòlò. nka, kabini sisan, cèsirili ka kan ka kè ka wari nyini, walasa tilebinyanfan baara min kofòra minisiri Ngolo Tarawele fè, o fana ka se ka daminè joona.

min ye fura ko ye, bèn kèra a kan, k'a fò ko nyinini sèbè ka kan ka kè, walasa fura do wèrè ka sòrò joona, min ka fisa ni kòròlen ye.

dimògònin bè sòrò jì balan yòròw la Banjagara lamini na

mara kèlèli Mali kònò

mara kèlèli bè sen kan Mali kònò Banjagara lamini na.

kabini san 1977, dògòkun o dògòkun, sannakurun dò tun bè bò Bobojulaso ka na fura seri dimògònin w sigi yòròw la Banjagara lamini na.

kabini san 1981, a fòra ko sannakurun nali musaka ka ca, ko mògò bè se ka fura seri k'i to dugu ma. o de kèra san 1981 ni san 1982 kònò. a dun kòlòsira k'a dòn k'a fò ko o san fila baara nyèna kosèbè, o musakaw ma caya, k'a d'a kan, dugu kelen kelen mògòw yèrè y'u sen don baara la : mògò 110 sugandira Banjagara lamini duguw la, ka kè dugu dògòtòròw ye. k'u to u ka dugu kònò, u bè mògòw furakè, u bè dimògònin w kèlè fana.

nyininkaliw jaabi

nyininkali dò bòra kibaru nimòrò 73 kònò, ko :

kamalen fila jèra terimuso kelen na.

kamalen kelen bè, su o su, a bè dòròmè miliyòn saba di muso in ma.

kamalen dò, a ye dòròmè fila di muso ma su fòlò la. o dugujè, a ye dòròmè naani di. o fana dugujè, ka dòròmè segin di, ka taa a fè o cogo la : a mana min di su min na, o dugujè, a bè o nyògòn fila di.

u ma o dabila, fo ka kalo kelen dafa. jòn ka dilen caya ni jòn ta ye ?

Biji Kulubali
Wolojèdo

jaabi :

dòròmè miliyòn saba ka ca ni dòròmè fila ye cogo min na, ni mògò y'i miiri o la, a caman b'a fò ko hali ni jateminè ma kè, i b'a dòn ko kamalen fòlò in ka dilen bè caya kosèbè ni filanan ta ye.

nka, ni mògò min ye ko in kòròbò, k'i timinandiya k'a jate minè fo k'a ban, i bè taa a sòrò, kamalen filanan ta de bè caya ni fòlò ta ye : jateminè b'a jira ko kamalen fòlò ka dilen bèe lajèlen kalo kònò, o nyògòn mugan ni saba de bè bò kamalen filanan ka dilen na, fo k'a tò to miliyòn caman yèrè ye.

o jateminè filè :

kamalen fòlò ta bèe lajèlen : 3 000 000 x 30 = 90 000 000

kamalen filanan ta, su o su :

1.	2	11.	2 048	21.	2 097 152
2.	4	12.	4 096	22.	4 194 304
3.	8	13.	8 192	23.	8 388 608
4.	16	14.	16 384	24.	16 777 216
5.	32	15.	32 768	25.	33 554 432
6.	64	16.	65 536	26.	67 108 864
7.	128	17.	131 072	27.	134 217 728
8.	256	18.	262 144	28.	268 435 456
9.	512	19.	524 288	29.	536 870 912
10.	1 024	20.	1 048 576	30.	1 073 741 824

tile 1 fo 10 : 2 046 tile 11 fo 20 : 2 095 104 tile 21 fo 30 : 2 145 386 496

kamalen filanan ta bèe lajèlen :
2 046 + 2 095 104 + 2 145 386 496 = 2 147 483 646

kamalen filanan ta ka ca ni fòlò ta ye sinyè joli ?
2 147 483 646 : 90 000 000 = 23
(a tò ye 77 483 646 ye)

o
o o

nyininkali dò wèrè bòra o nimòrò kelen kònò, ko :

n'a fòra, i ka mure saba fa kè mure kelen kònò, u dun bè bonya a kelen ye.

o mure kelen kelen ka kan ka fa mun na, janko tò fila fa bè yèlèma kelen falen kònò, n'a tè bòn ?

jaabi :

i bè mure kelen fa kògò la, ka kelen fa ji la, ka sabanan fa cèncèn na. i bè mure fa kògò dòonin dòonin kè mure fa ji la. a bè o bèe yeelen. i bè laban k'o mure fa ji ta, k'o kè mure fa cèncèn in na dòonin dòonin.

o tuma na, u saba fa kèra kelen kònò.

Mama Tarawele
Ginyan

o
o o

nyininkali dò bòra kibaru nimòrò 95 kònò, ko :

kònò dò yaalatò bèlè kònò, ji lògò b'a la. a ye buteli dò turulen ye dugu rò, ji b'a kònò. a ye a da don, a ma se ka ji nin sòrò. a dun tè se ka buteli nin bò dugu rò, a tè se ka a kari fana.

o tuma, a ka kan ka mun kè ka ji in sòrò k'a min ?

jaabi :

kònò nin bè bèlè misèn caman tòmò a da la, ka kelen kelen bila buteli kònò. n'o kèra, ji bè hakè min na, a bè yèlèn ka bò yen. n'o kèra, a da b'a sòrò, a b'a min.

Jabe Sisoko
Jèn

o
o o

dò fana bòra kibaru nimòrò 87 kònò, ko :

kònòw tèmèntò, n ye n kan to :

- "kònò mugan, aw ni sògòma."

kònòw ko :

- "an tè mugan bò. nka, n'i ye nin nyògòn fara an kan, k'a nyògòn tilancè fara an kan, an bè mugan bò."

o kònòw tun ye joli ye ?

Saganti Sisòkò
Genubantan

jaabi :

kònòw ye segin ye. bawo, segin tilancè ye naani ye. n'i dun ye segin fara segin kan, ka naani fana fara a kan, o bè kè mugan ye.

kankodònniya

Danyè suguya ye saba ye bamanankan na : danyèdiliw, danyèbònnaw, ani danyè dorokolenw.

kulu fòlò : danyèdiliw

Kulu fòlò, olu ye danyèdiliw ye. U n'u kòrò bè nyògòn na, mògò tè se ka fèn bò u la, n'o tè u ka danyèya bè ban. N'u tigètigèra fana, kòrò si tè tigètigèda ninnu na.

Danyèdili dòw filè : mògò, kelen, boli, kuturu, don, jan, belebele, ta, da, fin.

kulu filanan : danyèbònnaw

Kulu filanan, o ye danyèbònnaw ye. Olu bòra danyèdiliw de la : kumaden dòw de bè fara danyèdiliw kan, k'u kè danyèbònnaw ye.

O kumadenw, kòrò b'u la. Nka, u tè se ka fò u dan ma. Wajibi, u ni danyèdiliw de bè fò nyògòn fè, u bè sèbèn ka nòrò olu la fana. O de kosòn, a bè fò u ma : "nòrònnaw".

Nòrònna dòw fòlò bè sèbèn ka sòrò ka danyèdili sèbèn : olu ye nyènòròw ye. Ci kèlen bè u ju kòrò danyèbònna misali ninnu na : laboli, madon.

Nòrònna dòw bè sèbèn danyèdili kò fè, ka tila k'o danyèdili kelen sèbèn ka tugu a la. O ye cènòrò ye, i n'a fò misali ninnu na: janmanjan, cèmancè.

Nòrònna dòw fana bè yen, olu sigi yòrò ye danyèdili kòfèla ye. A bè fò u ma kònòròw. A dòw kòròcilen bè misali ninnu na : mògòya, bolilen, bolitò, belebeleba, tali, dama, finman, dantan, bolibali, kelennin, bolibaga.

Kòlòsi : 1. kònòrò fila bè se ka sòrò bònna kelen na, i n'a fò : nògòntanya.

2. caya taamaseere fana ye kònòrò ye : misiw, belebelew.

kulu sabanan : danyèdorokolenw

Danyè kulu sabanan, o ye danyèdorokolenw ye. Danyèdorokolen bè se ka dila ni danyèdili gansanw ye, walima ni danyèdili ni danyèbònnaw ye :

- danyèdili gansanw. Misali : jiribulu, farikolonyènajè, balikukalan, nyèmògòso.
- danyèdili ni danyèbònnaw. Misali : lamòkojuguya.

nyininkali

A' ye ci kè nòrònnaw ju kòrò kumasen ninnu kònò :

n'i y'a mèn cèbakòrò nyamantan, ne ko don.
n'i y'a mèn cèbakòrò kòròbòbali, ne ko don.
cèkòròbaw ni musokòròbaw jigi ye ne de ye.
e, n badenw, a' ye sabali, a'ka n lamèn dòonin.

(a jaabi bè bò kibaru nata kònò)

nyininkali kòròlen jaabiw

Nyininkali minnu kèra kibaru nimòrò 132 kònò, olu jaabi filè nin ye :

1. 'banan' bè daminè ni 'ba' ye, ka 'n' tugu a la. 'bali' bè daminè ni 'ba' ye, ka 'l' tugu a la. 'bara', 'bari' ni 'baro' bèe bè daminè ni 'ba' ye, ka 'r' tugu a la.

O la sa, an bè sigini lajè, ka 'n' ni 'l' ni 'r' yòròw nyini : n'i y'a daminè ni 'a' ye, i bè taa 'l' de sòrò fòlò, ka tèmè ka taa 'n' sòrò, ka tèmè ka taa 'r' sòrò. O cogo kelen na, 'bali' de fòlò bè sèbèn danyègafe kònò, ka sòrò ka 'banan' sèbèn, ka sòrò ka 'bara', 'bari' ni 'baro' fana sèbèn, i n'a fò :

bali banan bara bari baro

2. 'daaba', 'dabi', 'daba', 'daamè', bèe bè daminè ni 'da' ye. 'a' tugura 'da' la danyè minnu na, olu de fòlò bè sèbèn, k'a d'a kan, 'a' de fòlò sèbènnen bè sigini na.

'daaba' fòlò de bè sèbèn, ka sòrò ka 'daamè' sèbèn ; bawo, 'b' min tugulen bè 'daa' la, o de fòlò sèbènnen bè sigini na.

'daba' fana bè sèbèn, ka sòrò ka 'dabi' sèbèn, k'a d'a kan, 'a' de fòlò sèbènnen bè sigini na.

O la sa, o bèe lajèlen bè sigi nyògòn kò cogo min na danyègafe kònò, o filè :

daaba daamè daba dabi

Bakari Jara
Balikukalan nyèmògòso
Bamakò

nyògòn laadi kuma

nin kèra dugu dò la, a tògò ye "fayèrèla". ntura saba tun bè dugu in kònò. fòlò tun ye jèman ye, filanan tun ye finman ye, sabanan tun bilennen don. ntura saba in tun bè to ka taa kungo kònò, u ni kungo kamiw bè baro kè nèrè sun dò kòrò.

don dò, k'u to baro la, waraba y'u mankan mèn o fana nana. kami bèe wulila k'u sigi nèrè san fè nturaw bonya kojugu, hali waraba tun tè se ka fila kèlè. waraba jòlen y'i miiri ka fèerè sòrò a y'i kanto :
- "e ye ne neni."
ntura bilenman y'a nyininka
- "ne wa ?"
waraba ko : - "ayi."
finman ko : - "ne wa ?"
waraba ko : - "ayi".
jèman ko : - "ne wa ?"
waraba ko : - "unhun."
ntura tò fila ko :
- "a' y'o nyènabò aw ni nyògòn cè."
ntura jèman ni waraba kèlèla a kelen ma se, waraba y'o kan kari, k'o su sama, ka taa so.

tile saba o kò fè, a nana ntura tò fila ni kamiw sòrò baro la. a ko :
- "e ye n neni."
kami bèe wulila k'u sigi san fè tugun. ntura bilenman ko :
- "ne wa ?"
a ko : - "ayi."
finman ko : - "ne wa ?"
a ko : - "unhun."
bilenman ko :
- "a' y'o nyènabò aw ni nyògòn cè."
waraba y'o kan kari, ka taa n'o ye.

tile saba, a nana tuguni. a ko :
- "ntura bilenman, bi ta da bè e la. i ma n neni, i ma fosi kè n na i b'i labèn, n b'i kan kari. n'a y'a sòrò, aw saba tun jèra kan kelen kan ne tun tè se aw la."
waraba y'o kan kari, ka taa n'o ye.

kabini o kèra kamiw nyè na u fana jèra k'u kan kè kelen ye. o kosòn, hali ni dononkòrò binna kami kelen kan k'o kèlè, tòw bèe lajèlen bè na dononkòrò bugò.

Yakuba Sidibe
Zanbilala

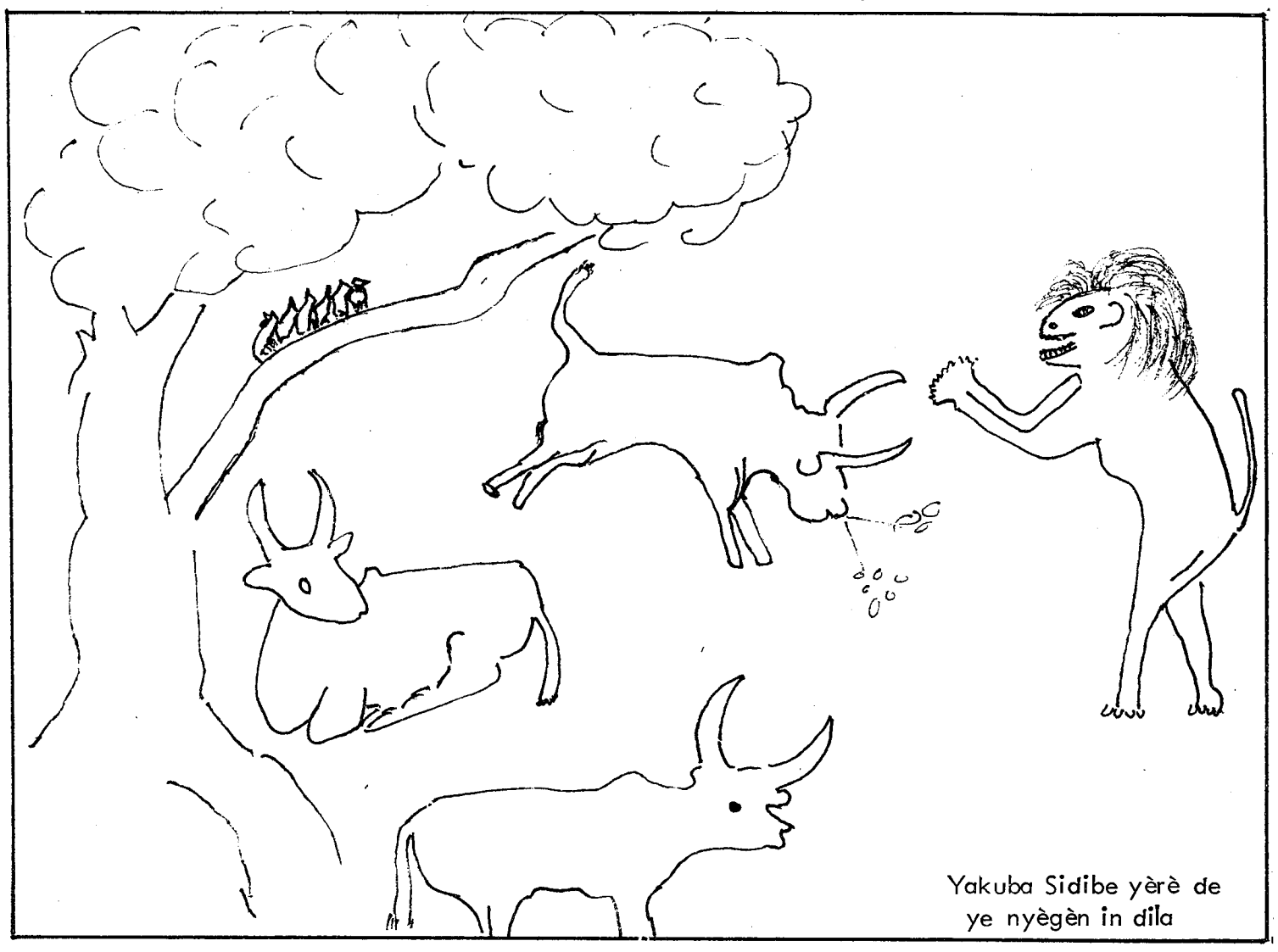

Yakuba Sidibe yèrè de ye nyègèn in dila

jeli Baba Sisòkò ka maana

Daa ni

ò, an bamananw ko dinyè ye tuma saba ye :
fò tuma,
ani kè tuma,
ani ye tuma.
i mana se ko min kè ye don min,
i bè o kè ;
i mana se kuma min fò ye don min,
i bè o fana fò ;
i mana se fèn min ye ye don min,
i bè o fana ye.
ò, dinyè ye nin tuma saba nin ye.

o
o o

ò, Bakari Jan ni màgòtigi tora dòlòmin na so kònò,
fo dòlò ye u bèe minè sa.
u bè to ka yèlè,
ka u tègè ci nyògòn tègè ;
Bakari Jan bè yèlè, ka i tègè ci faama tègè,
faama yèrè bè yèlè, ka i bolo ci Bakari tègè.
u bè u keleku,
u bè kumaw na, k'a fò nyògòn ye.

u bè o barokumaw na, faama sinna ka pèrèn :
- "è", a ko : "tinyè don kè Bakari ?"
a ko : "ne yèrè ye kuma kelen mèn fòlò,
o ye tinyè ye wa ?"
- "èe", Bakari ko : "faama,
o ye mun kuma si ye ?"

a ko : - "ne y'a mèn,
ko e Bakari Jan ko
i sen bè dingè da la Segu yan,
n'i ye i sen ta k'a bò dingè da la,
Segu cè n'a muso bèe bè jigin a kònò,
e bè i bolonkòniden kelen kè
ka o bèe sama ka u labò.
ò, nka ni e Bakari jiginna dingè nin kònò,
Segu cè n'a muso bè tilen k'i sama,
u tè se k'i labò.
yali kuma nin ye tinyè ye wa ?
i y'a fò wa,
i m'a fò ?"

- "aa", Bakari Jan ko : "faama,
nin tè ne Bakari fòkan ye.
è, màgòtigi,
ne ye n ka denmisènya kè e bolo,
fo ka na se n ka kulusi ta ma,
fo n ka na muso furu,
e ma kuma lankolon mèn ne nò na,
fo sisan ;
ne ma kuma nin fò dè."

Daa ko : - "i bè nkalon na, e ye kuma nin fò.
sabu la, a don,
e yèrè jamannenba bè i ka bulon kònò,
i ko jeliw ka nkòni fò i ye ko i bè i dòn kè."
a ko : "i ye kuma nin fò a don."
- "èe", Bakari Jan ko :
"faama, e yèrè ko ne jamannenba tun bè,
i b'a sòrò, n tun ye dòlò de min,
i b'a sòrò, dòlòmintòkuma don."
Daa ko : - "i bè nkalon na ;
màgò ye kuma o kuma fò,
i dòlò mintò ye kuma o kuma fò,
i ye dòlò min ka o kuma to i kònò ;
i ye kuma nin fò."

o
o o

ò, Daa tora ka màgòkuncijeleninkalaba ta,
ka wuli, k'i jò,
o yòrò bèe k'i sonsoro a ka kalaka kan,
k'i bolo ni bere fila bèe kòròta,
ka bolo fila ni bere kòròta,
ko a bè bere fara Bakari Jan kun :
- "hali i nèn ta, k'a da,
hali i ninakili,
n bè i kun ci sisan ;
hali cincòkicò.
i ye kuma nin fò."

Daa bolo fila kòròtalen
ko a bè na berekuru fara Bakari Jan kun
k'a kun ci yòrò min,
a denkè Sinbalan ni dafila y'i pan k'i fili so kònò ;
a ye marifa turu Daa disi rò,
a ko : - "baba, a fò, i y'a fò ;
a fò, i ye kuma nin fò ;
a fò, i y'a fò."

ò, faama ko a bè sigi dalan kan,
- "aa", Sinbalan ko : "màgòtigi, o ye nkalon ye dè,

Bakari Jan

i tè sigi dè."
a ko a bè a bolo ni bere jigin,
Sinbalan ko : - "faama, o fana ye nkalon ye dè,
i bolo fila kòròtalen bè cogo min,
a ni bere tè jigin tugun dè ;
wa a tè bin ne fa kan fana.
è, mògòtigi, è, mògò min fa bè janfa
k'o kun ci Segu yan,
o ye ne Sinbalan ye ?"

ò, mògòtigi sonsorolén tora dalan kan,
a bolo ni bere kòròtalen ;
wòsi y'a ta,
kabi a tulo ju kòrò sa,
ka jigin fo kulusi daforo kan.
Sinbalan ye ka dafila turu faama sonsorolen disi rò,
a sigilen bè yèrèyèrè,
a bè yèrèyèrè.

°
° °

ò, Bakari Jan ye mògò ye, a hinè ka bon.
a ye faama filè.
- "èe," a ko :
"nka, faama, e ye kabakomògò ye.
faama, ne m'a dòn,
ne ye baara min kè e ye Segu yan,
n tun m'a dòn,
i bè sòn ka ne wele ko i bè n janfa ka n faga.
ni ne t'a fò Sinbalan k'i to yen,
Sinbalan bè mugu ci i la k'i faga.
a mana diya,
Segu tò ka jè ka ne ni Sinbalan faga sa,
Sinbalan kòni b'e faga.
nka, n den Sinbalan, n bè i deli, faama to n ye,
kana a faga."
a ko : - "baba, n'i ko n k'a to yen. ."
a ko : "faama, e yèrè y'a dòn,
mògò min fa bè janfa k'o faga Segu yan,
o ye ne Sinbalan ye ?
ò, nka, nin tè baasi ye,
baba, n'i ko ne ka faama to yen,
n b'a to yen.
nka, a yèrè ka wuli ka bila an nyè,
a ye wulu minnu da an nyè sira la,
wulu kana wowo an na dè.
ni wulu kelen wowora, n bè mugu ci faama na dè."

- "ayi", mògòtigi ko : "fo ka taa,
fo i sera i fa ka bulonda la,
wulu kelen tè se ka kuma.
ne yèrè de ye wuluw bila aw nyè sira la."

°
° °

o yòrò la sa,
Bakari Jan ye i kanto a denkè Sinbalan ma,
a ko : - "n den Sinbalan,
ne b'e fo bi sa, n den,
nka, n ma kuma saba f'i ye.
foli ka di mògò bèe ye, fo mògò saba,
o mògò saba tè foli fè.
n'o tè, i ni wula,
i ni su,
i ni sògòma,
i ni tile,
a ka di mògò bèe ye fo mògò saba :
ò, sonyèlikèla tè foli fè,
ò, sunguruntigèla tè foli fè,
ò, bokèla tè foli fè.
ò, nka, n den Sinbalan, e sen tè nin mògò saba la.
nka sa, n den, i ni ce, nin diyara n ye.
è, faama, wuli ka bila an nyè,
i ka an tèmè i ka wuluw la."

°
° °

ò, Daa wulila ka bila Bakari Jan nyè,
Daa ka baramuso Kòninba, o bilara Bakari Jan nyè,
Bakari Jan dara Kòninba kan,
ò, Daa dara Bakari kan,
Sinbalan ni dafila dara Daa nò fè
ka dafila turu a kò rò,
hali a tè se k'a kòfilè.

u sera bulon fòlò kònò,
tònjònw ko u bè to ka wuli,
Daa ko :
- "a' ye aw fara ;
a' ye tèmè k'aw da,
fòlen ma bò."

(a tò bè bò kibaru nata kònò)

kibaru kanubagaw

ka bò

Bugaribaya

an ye liburu dò sòrò, n'o ye kiimèli liburu ye. n y'a kalan, n taara a sòrò yòrò dò la, u ye Turamagan ni Jolofin faama ka kèlè nyèfò.

u y'a jira ko Turamagan ye Jolofin faama faga. nka, Jolofin faama denkè ye Turamagan to sunògò la, k'a fana faga.

o la, ni baro sera mògò o mògò mòkè ma, i b'a nyini i k'a nyè jònjòn dòn. ne Laji dun ye Turamagan mòden dò ye yan. ne b'a nyini aw fè, aw min bè Turamagan ka konyè dòn kosèbè, aw ka a nyè jònjòn lase an ma, an minnu ye Turamagan bònsòn ye, an ka faamuyali sòrò an mòkè ka konyè la.

Laji Danbèlè

que tu sache expédient la vérité

jaabi :

a delila k'a fò ko kibaru bè kè sababu ye, kibaru kalanbagaw ka nyògòn sòn hakili la.

Laji Danbèlè ka bataki in nalen, Gabukòrò Keyita fana ye sèbèn ci an ma, n'o sèbèn bè Turamagan kofò k'a pereperelatigè. Gabukòrò yèrè ko : "ne b'a fè ka Turamagan ka maana bò Mali kònò. ne ka hami ye an faso ka taa nyè, mògò ka nyèbò Mali fè, nka Mali kana nyèbò mògò fè. o tè se ka kè ni Malidenw yèrè ma Mali ko kòròw labò kènè kan."

o kosòn, an bè maana in bò kibaru kònò, a bèna Laji Danbèlè ka nyininkali fana jaabi. nyègèn minnu b'a la, Gabukòrò yèrè de y'olu dila.

Gabukòrò Keyita dun kofò kun tè balikukalandenw ye. ale de ye liburu dò sèbèn ko "Sunjata Keyita ka maana", n'o liburu bòra kabini san 1977.

Turamagan Tarawele ka maana

Jolofin masa yèrè jòlen filè nin ye a ka jamana kònò

Sumangurun Kante ka fanga tinyènen, fanga wèrè min ni Sunjata n'o kèlèla, o ye Jolofin masakè ye. Sunjata Keyita ni Jolofin masa fòra nyògòn kò dancè ko la. Sunjata ko a ka sabali. a ko :

- "ne tè sabali. n mago tè aw Mandenkaw la." a ko: "ne bèna Manden ci tile fila in na."

o la, Sunjata ko Silamaganba Koyita ye :

- "Silamagan, e k'i jija ka taa a fò Jolofin masakè ye ko ne ko a ka sabali, ko kèlè man nyi an ni nyògòn cè. i labèn, ka taa o fò a ye, ka na."

Silamaganba Koyita y'i labèn. a taatò ko :

- "ne taara Jolofin."
- "wa, i na Jolofinkaw fo."
- "u n'a mèn."

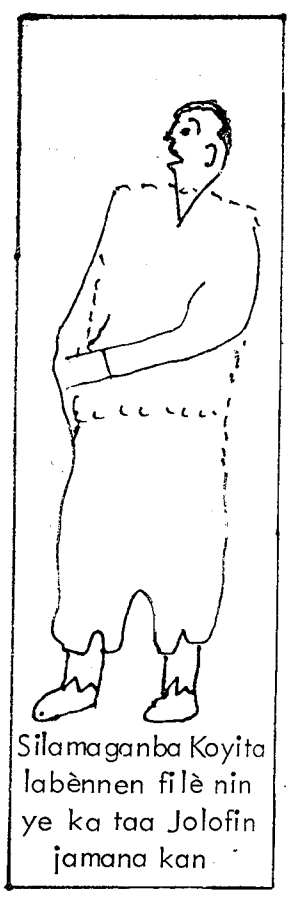

Silamaganba Koyita labènnen filè nin ye ka taa Jolofin jamana kan

kuma yòrò

- "Jolofinkaw, aw ni sògòma."
  mògò ma kuma. Silamaganba ko :
- "è, a' tè kuma fè wa ?"
  a ko Jolofin masakè ma :
- "ni i ye ne bòlen ye Manden ka na yan, mògò de ye ne ci Jolofin masakè ye. Sunjata ko ne ka na a fò i ye ko i ka sabali, ko kèlè man nyi a' ni nyògòn cè."

Jolofin masakè ye Sunjata ka ciden gèn. a ko :
- "bò n kun na, bilakoro, wo. ne bè Mandenka jate dò wèrè ye wulu sogo dunna kò wa ? taa a fò Sunjata ye ko ne ko : n tè Mandenka jate dò wèrè ye wulu sogo dunna kò."
  Silamaganba ko :
- "o tè baasi ye. ne taara Manden."

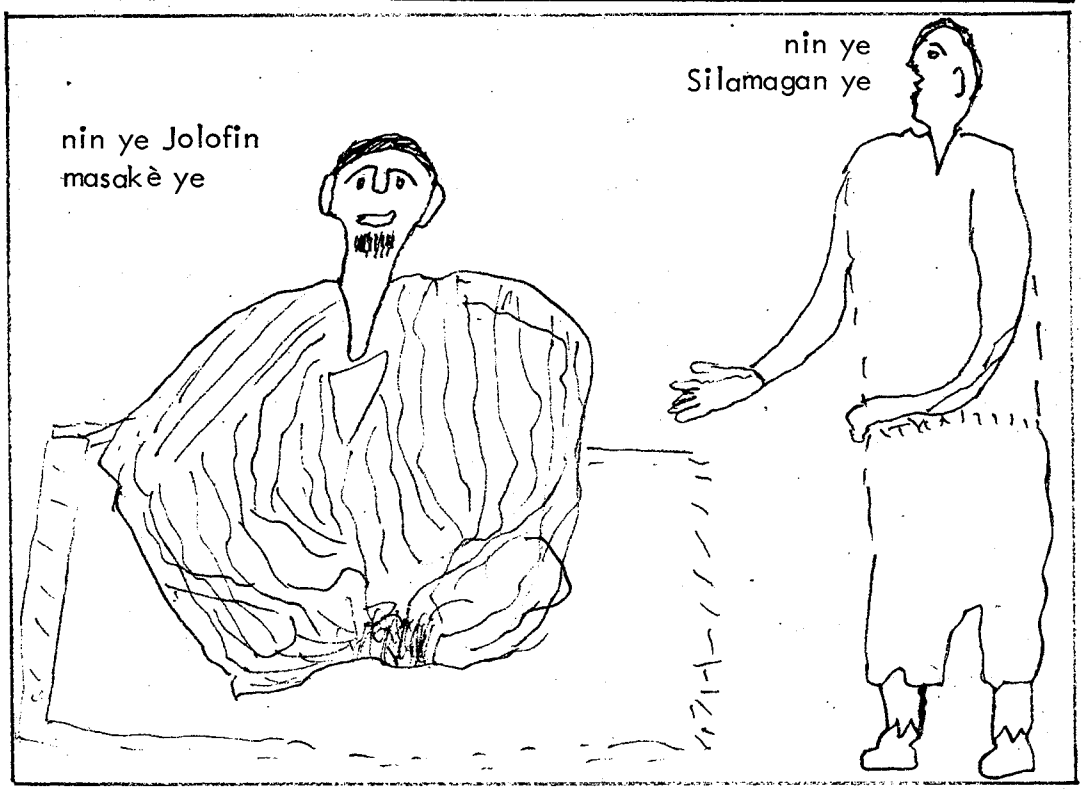

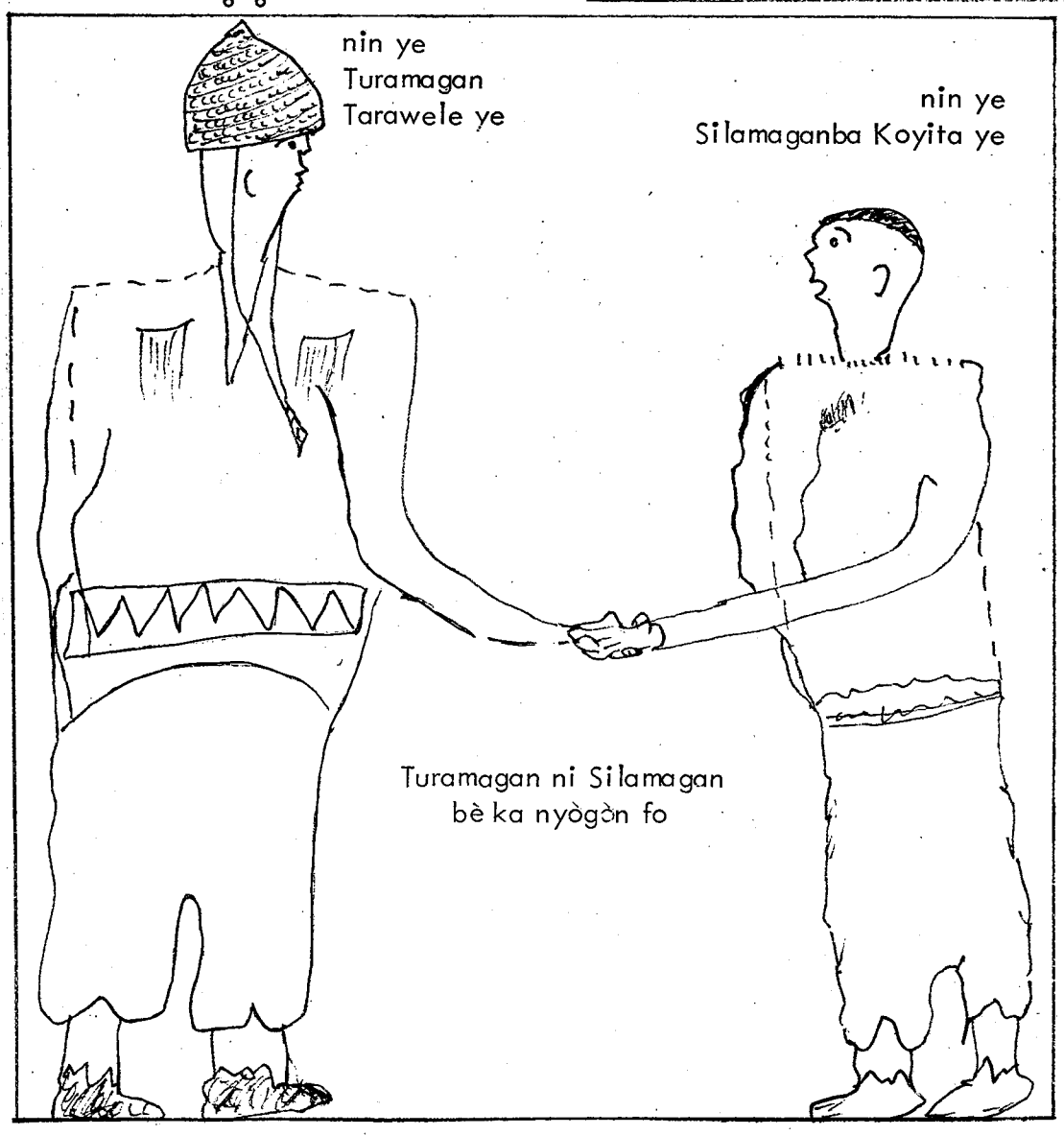

Silamaganba kòseginna, ka taa Manden. Jolofin masakè ye dusukasi kuma min fò a ye, a y'i miiri o la, fo a bè ka kasi sira fè ka taa Manden.

Turamagan Tarawele tun ye Sunjata ka kèlècè farin ye. Silamagan bè don Manden da fè tuma min, Turamagan bè bò o da kelen fè. a y'i to ka Silamagan kasitò ye.
  a ko :
- "e, Silamagan, a kèra di ?"

Silamagan ko :
- "ne taara Sunjata ka ci kan fò Jolofin masa ye."

Turamagan Tarawele ko :
- "Jolofinkaw ka kènè ? kòri tòorò tè yen ?"

a ko :
- "tòorò bè yen. bari, Jolofin masa ma ne bèn ni hèrè ye. a ko ale tè Mandenka dòn dò wèrè ye wulu sogo dunna kò."

kibaru kanubagaw
Turamagan Tarawele

Turamagan ko :
- "nin tè baasi ye. nka, n b'a fè ka taa a nyèfò Sunjata Keyita ye. nin kòròfò in tè se ka to tan cogo si la, fo ne Turamagan Tarawele ka taa Jolofin masa minè Jolofin, k'a faga, k'a bonbonsi tigè, ka na a di Jata ma Manden. n'o ma kè, n ka kubò. ni Sunjata ma sòn kèlè wulili ma, ka taa Jolofin masakè kama, ne bè n yèrè faga. bari, Jolofin masakè ye kuma min fò anw ye, fo ne Turamagan nyè ni Jolofin masa nyè ka kè kelen ye Jolofin jamana kònò, a k'a dòn ko cèw tè kelen ye."

o
o o

Turamagan y'i labèn, ka taa a fò Sunjata ye a ka so kònò. Turamagan ko :
- "Sunjata, i ka ciden nana. nka, a ye kuma min fò ne nyè na, ne ma se ka sigi yòrònin kelen."

Sunjata ko :
- "a ko di, Turamagan ?"

Turamagan ko :
- "Silamagan nalen ye kuma min fò, o filè nin ye, Sunjata Keyita. Silamagan ko ale taalen Jolofin masa ka jamana kònò, a ko : n y'a fò a ye ko : Jolofin masa, Jata ko n ka na a fò i ye ko i ka sabali, ko kèlè man nyi a' ni nyògòn cè. masakè y'a gèn. a ko : bilakoro, a ko ale tè Mandenka dòn dò wèrè ye wulu sogo dunna kò. a ko a b'a fè ka na Manden minèn ta tile fila in na. a kòni ye Silamagan dògòya kosèbè, fo a kasira, ka na don Manden dugu kònò. a bè don Manden kònò, ne fana bè bò. ne y'a nyininka, a y'a nyèfò n ye. ne ko n bè na a fò i ye, an ka kèlè wuli ka Jolofin masakè faga, ka na ni a bonbonsi ye."

o kèlen, Sunjata ko :
- "an k'a to yen, a' tè ko dòn."

o
o o

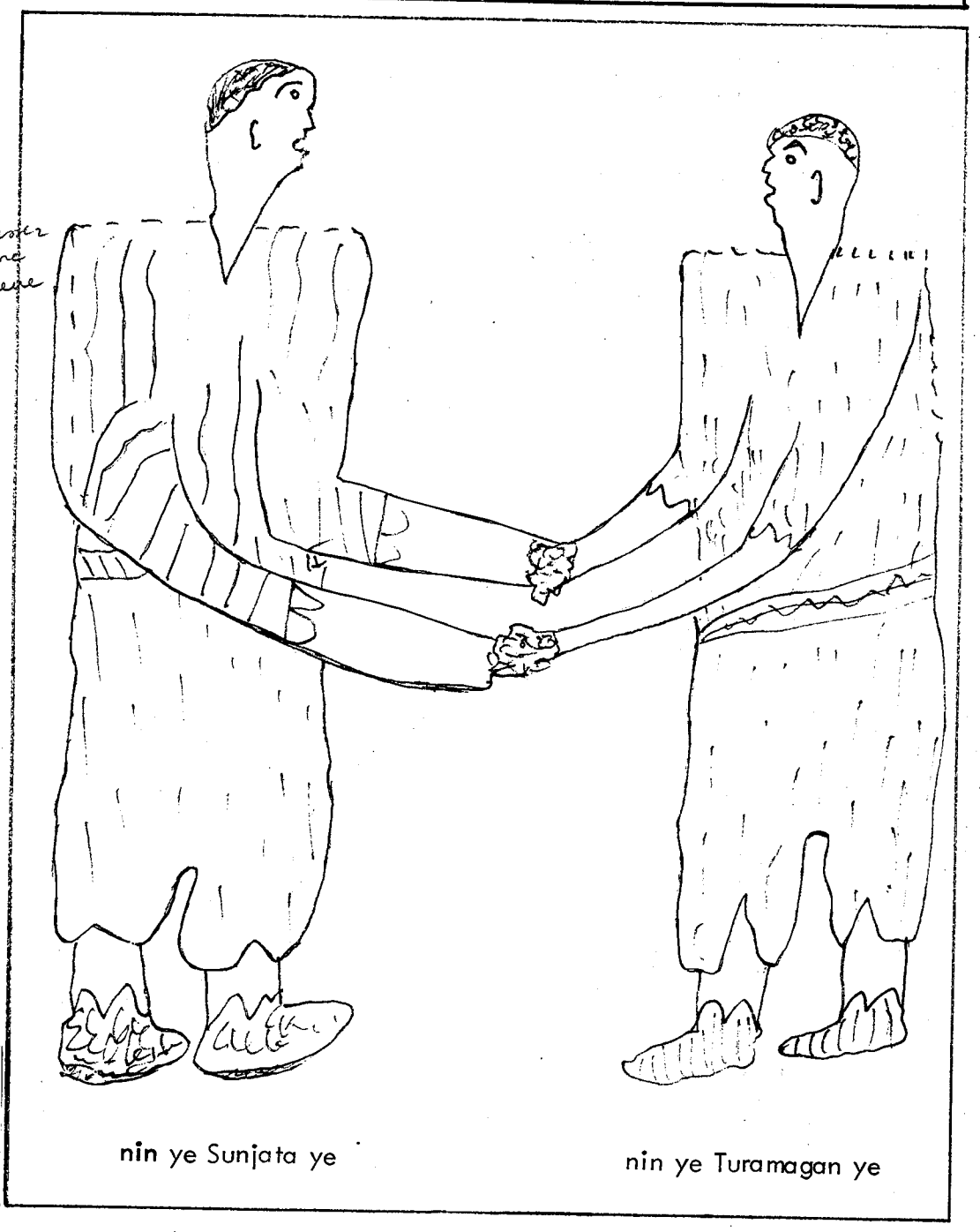

Turamagan Tarawele dimina, ka taa so kònò. a sinna k'a ka falo ta, ka taa a ka soforo la, ka yòrò nyuman nyini, k'o senni daminè, ko o ye ale kaburu ye.

o
o o

kuma yòrò ka maana

o kèlen, u ye mògò bila, ka taa a fò Jata ye ko :
- "Jata, Turamagan b'a la k'a kaburu sen, ko sini Mandenkaw b'ale su don. ko bari, Jolofin masa ye kuma min fò Silamaganba Koyita ye, n'ale ma taa Jolofin masakè minè, k'a faga, k'a bonbonsi tigè, ka na n'a ye Manden kònò, a tè bèn."

a nyèfòlen Jata ye, a ko :
- "è, è, taa a fò Turamagan ye ko n ye kèlè dògòda kari nata. n ye ton ani jama labila Turamagan ye, a ni kèlèdenw bèe ka taa Jolofin jamana kan."

? confusion ?

u taara. o nyèfòlen Turamagan ye, o diyara a ye. a ye falo bila, ka taa so kònò.

kari sera sa, Turamagan Tarawele ye ton ani kala minè Jata fè, an'u ka kèlèdenw. u ye Jolofin jamana sira minè.

°
° °

Turamagan Tarawele n'a ka jamakulu sera Jolofin jamana kan. kèlèdenw tora dugu so kò fè. Turamagan yèrè taara Jolofin masakè nyininka, a ye kuma min fò Jata ka ciden ye, a ka segin o kan. Turamagan ye Jolofin masa nyininka ko :
- "Jata ka ciden min nana i fè yan," ko : "i ye mun de manamana kuma fò a ye, ko a ka taa a fò Jata ye Manden ?"

a ko :
- "ne Jolofin masa ko n mago tè Mandenka la. ne tè Mandenkaw dòn dò wèrè ye wulu sogo dunna kò."

(a tò bè bò kibaru nata kònò)

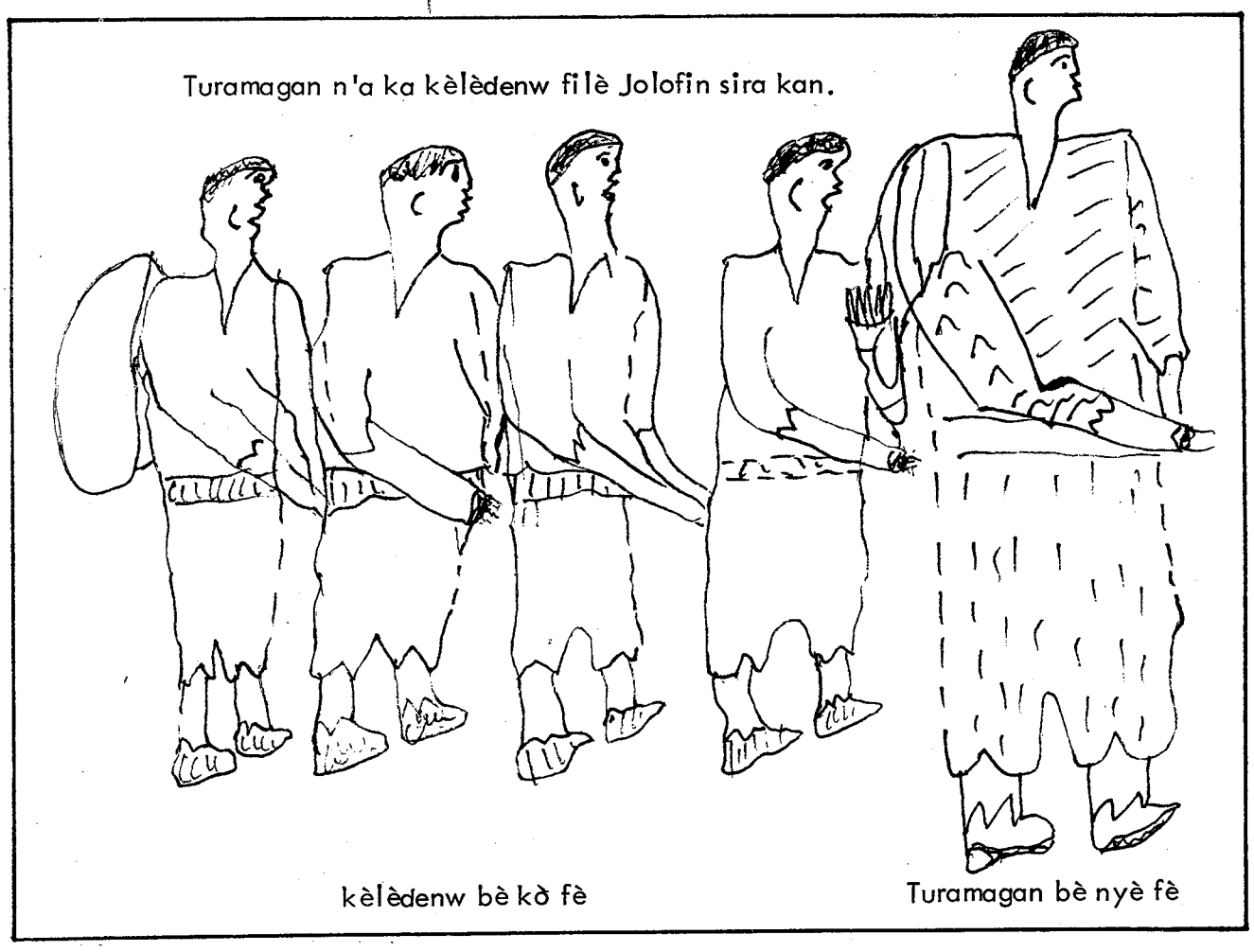

Afiriki tònba ka gèlèyaw

an bèe y'a mèn arajo la ko gèlèyaba ye Afiriki tònba sòrò san 1982 la.

Afiriki jamana bèe nyèmògòw ka nyògònye min tun ka kan ka kè Tiripoli, Libi jamana na, uti kalo la, o ma se ka kè, k'a d'a kan, dòw tun b'a fè Saharawi jamana ka ye o nyògònye in na, dòw tun ma sòn o ma.

nyògònye dò wèrè tun kofòra, ko o bè kè nowanburu kalo la, o fana ma se ka kè, k'a sababu kè bènbaliya ye Cadi jamana kuntigiya ko la.

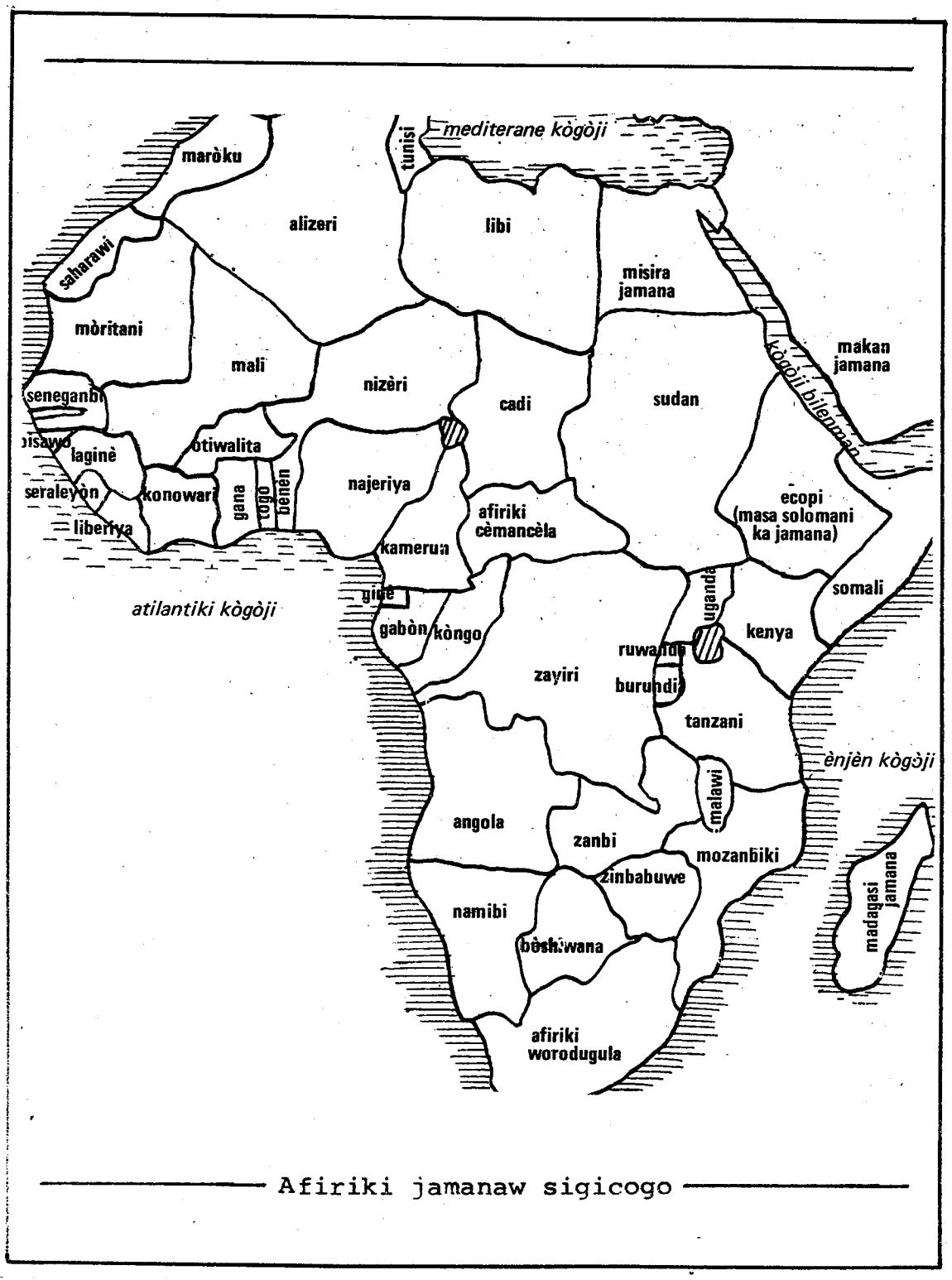

Afiriki jamanaw sigicogo

Mali ka miiriya

Mali ka miiriya ye min ye o ko fila in na, Peresidan Musa Tarawele y'o jira k'a pereperelatigè zanwuye kalo tile 19.

a ko Saharawi jamana ko ka kan ka nyènabò Saharawi jamana mògòw yèrè de fè, u yèrè de k'a fò, u b'a fè u ka jamana ka kè cogo min na. o la sa, bèe ka kan k'i jija, wote ka kè o jamana na, walasa jamanadenw sago ka dòn ka jèya.

a ko Mali jamana delilen bè, a ni jamana tòw ka kumanyògònya. nka, k'a fò ko "kaarisa de ka kan ka kè o jamana kuntigi ye", o tè Mali ka fòta ye, o kuma bènnen don jamanadenw yèrè de da. o la, ni fanga bè mògò min bolo jamana kònò, n'o tigi de bè ka jamana mara, Mali b'a jateminè ko o de bè jamana kun na, ko an n'o de bè se ka kuma ka o jamana ni Mali cè kow nyènabò.

an nyè na, o miiriya ninnu de bè se ka Afiriki tònba dèmè, ka nògòya don a ka baara la. a kèra cogo o cogo, an kòni b'an cèsiri tuma bèe, k'an seko bèe kè, Afiriki tònba in ka sabati, nyògònfaamuya, bèn, ani nyògòndèmè ka don Afiriki jamana bèe ni nyògòn cè.